

УДК 902–051 Р. Чайка: 378.4:069(477.83–25)

РОМАН ЧАЙКА – АРХЕОЛОГ, МУЗЕЙНИК, КРАЄЗНАВЕЦЬ

Тарас МИЛЯН

*Науково-дослідний центр “Рятівна археологічна служба”
Інституту археології НАН України,
вул. Винниченка, 24, Львів, 79008, Україна,
e-mail: mylian@ukr.net*

Багаторічна діяльність Археологічного музею Львівського національного університету імені Івана Франка пов'язана з іменем Романа Чайки, який він очолював практично одразу після відновлення його діяльності. Основну увагу своїх досліджень, як археолог-славист, він приділяв вивченню руських городищ Волині та Малеого Полісся. Впродовж 15 років дослідник вивчав городище поблизу Листвина на Рівненщині. На ньому повністю досліджено дитинець та посад, а також прилеглий синхронний курганний могильник. Останні роки свого життя Р. Чайка присвятив вивченню літописного міста Щекотин, залишки якого знаходяться поруч із с. Глинськ у Львівській області.

Результати власних досліджень, а також підсумки робіт університетських експедицій, представлені в експозиції та фондах Археологічного музею. За роки керівництва музеєм Р. Чайці вдалося практично відобразити розвиток українських земель на вітринах музею, здійснювати популяризацію давньої історії серед студентів.

Ключові слова: Роман Чайка, Львівський університет, Археологічний музей, Листвин, городище, Щекотин, могильник.

Впродовж багатьох десятиліть Роман Чайка був керівником відродженого Музею археології Львівського університету. Діяльність дослідника цілком була спрямована на розвиток музею, поповнення його фондів, укріплення та розвиток експозиції. Окрім цього, він регулярно приймав участь та організовував археологічні експедиції, досліджував давню історію Волині та Галичини. Проте його особистість та творчий доробок до останнього часу залишилась для широкого загалу невідомими.

В останні роки життя Р. Чайки з'явилися згадки про нього, як дослідника давньоруських пам'яток, керівника музею [Мезенцева, 1997, с. 196; Погоральський, 2005, с. 133–150; Чайка, 2000, с. 169–170]. Найбільш детально вдалося відобразити творчий доробок вченого у ювілейному виданні до його 60-річчя [Чайка, 2004]. У ньому в лаконічній формі упорядникам П. Довганю та

Н. Стеблій удалося представити основні віхи наукової та дослідницької діяльності Р. Чайки.

Роман Михайлович Чайка народився 11 серпня 1944 р. у с. Підгірці Бродівського району Львівської області, на землях багатих на пам'ятки археології та давньої історії – це і рештки літописного городища Пліснеськ, давні кургани, неподалік – відомі поселення висоцької культури у Чехах та Луговому, старовинні замки в Підгірцях та Олеську, древні церкви та монастирі. В одному із небагатьох автобіографічних описів він написав: “Запам’яталися розкопки І. Д. Старчука давньоруських курганів у 1950-х роках. Тут біля покійників знаходилися горщики та інші речі. Незабутні враження з того часу залишилися від замків, церков, монастирів, що оточували Підгірці – в м. Золочеві, Олеську, Бродах, де я часто бував і старався відшукати знахідки давнього минулого. Можливо, усе це загалом сприяло появі та розвитку любові до історичного минулого, яке набагато пізніше вдалося здійснити та реалізувати під час навчання та наукової роботи на історичному факультеті Львівського університету” [Ситник, 2005, с. 26].

Після служби в армії Р. Чайка у 1967 р. поступив на денну форму навчання історичного факультету, а з наступного року перевівся на заочне відділення. З цього ж часу він активно включився в археологічні дослідження. Першим, хто посвятив його у принципи та методи археології був В. Баран, відомий український археолог-славист, професор, член-кореспондент НАН України. Наприкінці 1960-х років В. Баран працював доцентом кафедри історії УРСР Університету. Разом (Р. Чайка як лаборант експедиції) вони провели дослідження на низці пам’яток на Дністрі. Це – Зелений Гай Заліщицького району Тернопільської області (1967), Дем’янів Галицького району Івано-Франківської області (1968), Макарівка Кельменецького району (1969) та Рашків Хотинського району Чернівецької області.

Наступною віхою у формуванні Р. Чайки як археолога стала його співпраця із М. Пелещишином, доктором історичних наук, професором, довголітнім співробітником, а згодом і завідувачем кафедри археології, античності та середньовіччя Львівського університету. Починаючи із 1971 р. вони проводять експедиції, в яких одним зі загонів керував Р. Чайка. Під час проведення цих експедицій як співдослідник часто виступає й інший відомий український вчений – історик та нумізмат Володимир Зварич.

Вартим особливої уваги залишається той факт, що дослідження вони розпочали з Листвина, де окрім поселення епохи енеоліту, звернули увагу на комплекс Листвинського городища. Повторно вони вивчали пам’ятку у 1975 р.

Окрім дослідження Листвинського городища вчені провели і низку інших експедицій. Одна із найвідоміших експедицій була здійснена у 1972–1973 рр. на багатощаровому поселенні у Голишеві Луцького району Волинської області, де

першочерговим предметом зацікавлення був енеолітичний період. Аналогічна експедиція була проведена і на поселенні Хорів у Локачинському районі Волинської області у 1974 р.

У 1970-х роках Р. Чайка здійснив активне вивчення руських пам'яток, зокрема городищ X–XIII ст., на території Волині. Під час робіт уточнено топографію городищ, систему фортифікаційних споруд, потужність культурного шару. Роботи такого плану проведені на городищах поблизу сіл Мощаниця та Острів Здолбунівського району Рівненської області, Городище Луцького району Волинської області у 1972 р. [Чайка, 1973, с. 346–347]. Наступного 1973 р. обстеженнями охоплено пам'ятки поблизу сіл Устенське та Стеблівка Здолбунівського району, Боромель Демидівського району та Посників Млинівського району Рівненської області [Зварич, Чайка, 1974, с. 277–278]. Черговим етапом стало вивчення у 1976 р. городищ поблизу сіл Кураж Острозького району Рівненської області, Скірче, Борисковичі Горохівського району, Горзвин Луцького району Волинської області, Сураж Шумського району Тернопільської області [Зварич, Пелещин, Чайка, 1977, с. 297–298]. У цьому ж році дослідником здійснені власні стаціонарні розкопки на давньоруському поселенні поблизу с. Хорів Острозького району Рівненської області, в процесі яких виявлено залишки 8 жител та кількох ям і вогнищ [Чайка, 1977, с. 386].

Широкомасштабні стаціонарні археологічні дослідження Р. Чайка розпочав 1977 р. Вони були пов'язані із вивченням руського городища поблизу с. Листвин Дубенського району Рівненської області, на якому він загалом провів п'ятнадцять сезонів, що охопили 1977–1979 та 1985–1996 рр.

Перші відомості про городище та кроки у його вивченні відомі уже з другої половини XIX ст. Серед перших дослідників – археолог-аматор Л. Павловський, завідувач музею старожитностей Київського університету М. Волошинський, відомий історик В. Антонович. Проте цілеспрямовані дослідження розпочалися лише століття згодом експедицією Львівського державного університету імені Івана Франка. За цей час Р. Чайка дослідив 12 тис. м² площі, з них 2,2 тис. м² на дитинці (85 % його площі) та 4 тис. м² посаду. Вивчено оборонну структуру пам'ятки, розкрито залишки 42 наземних та напівземлянкових жител. Проведено розкопки курганного могильника при Листвинському городищі. Кількість виявлених знахідок становить десятки тисяч, серед них фрагменти глиняного посуду, металеві знаряддя праці та торгівлі, військова амуніція. Розкопані на могильнику три кургани стали яскравою ілюстрацією розвитку поховального обряду від язичницького до християнського із збереженням місцевих особливостей. Це засвідчили виявлені під курганами інгумаційні поховання поруч із кремацією [Чайка, 2009].

Сферою наукового зацікавлення Р. Чайки як археолога-славіста було не тільки Листвинське городище, але й загалом пам'ятки такого типу на Волині. Два сезони у 1978–1979 рр. він присвятив комплексу поселень та городища у с. Жорнові Дубнівського району Рівненської області, за 11 км на північ від Листвина.

Поряд із вивченням комплексу жител на посаді та дитинці городища дослідник виявив скарб срібних речей, який містився у двох глиняних посудинах. Збереглося 15 предметів: шийна гривна, перстень, вушна підвіска та 12 намистин. Виготовлені вони із срібла від 500° до 950° проби і датовані XI–XIII ст. [Чайка, Зварич, 1979, с. 418–419].

Спільно з М. Пелешчином вчений провів археологічні дослідження літописного Пліснеська поблизу с. Підгірці Бродівського району Львівської області у 1980 р. Під час цих робіт на території самого городища розкрито рештки двох наземних споруд, а також проведено розкопки трьох курганів синхронного могильника [Пелешчин, Чайка, 1981, с. 299–300].

Розвідкові дослідження проводилися і на городищах Литовеж та Старгород на Західному Бузі. Ці роботи змогли наблизити дослідника до проблеми локалізації літописного Всеволожа, надали нові факти щодо повсякденного життя та матеріальної культури мешканців давніх міст Побужжя [Чайка, 1980, с. 349–350; 1996, с. 75–77; 1999, с. 87–90; 1999а, с. 63–67].

Можливістю активніше займатися археологією в університетських умовах радянського часу була участь у виконанні господарських тем, які були скеровані на заповнення прогалин у плановому розвитку “народного господарства”. Завдяки меліорації, будівництву нафто- та газопроводів, дослідникам вдавалося проводити археологічні роботи при таких будівництвах. Таким напрямком в Львівському університеті займалася Науково-дослідна лабораторія (НДЛ-81) під керівництвом В. Касюхничя [Касюхнич, 2005, с. 214–220].

У межах теми із дослідження пам'яток археології у зонах меліорації на території Львівської обл., яка виконувалася наприкінці 1980-х років, Р. Чайка провадив активну дослідницьку роботу, яка досить часто відповідала його науковим зацікавленням. Зокрема, у 1986 р. на території Старосамбірського району Львівської області він додатково обстежив руські городища у Городиську, Библі, Посаді Новоміській. У ході робіт уточнено топографію пам'яток, невеликими розкопами зафіксовано культурний шар на городищах [Пелешчин, Чайка, 1987, с. 345–346; Чайка, Довгань, 1992, с. 46–49].

У ході реалізації досліджень у зонах меліорації Р. Чайка здійснив низку експедицій практично на всій території області. Результати робіт виявилися надзвичайно плідними.

Особливу увагу він присвятив Малому Поліссю, з яким був пов'язаний наступний етап його наукової та дослідницької діяльності. Роботи

зосереджувалися на території Буського, Кам'яно-Бузького, Жовківського, Сокальського районів Львівської області.

Масштабні за обсягом та результатами експедиції відбулися на території Буського району. Було проведено вивчення городища у Буську 1981 р. [Чайка, 1982, с. 330]. У Волиці Деревлянській над Західним Бугом 1989 р. вивчалася багатошарове поселення, на якому зафіксовано культурно-хронологічні горизонти племен шнурової кераміки бронзового часу, ранньозалізного часу та VIII–IX ст. Роботами відкрито залишки слов'янського житла з комплексом господарських ям [Чайка, Довгань, 1992, с. 37–40]. У цьому ж 1989 р. поблизу с. Соколя досліджено два різночасових поселення. Одне з них бронзового періоду та слов'янського часу VIII–IX ст., друге – ранньозалізного та давньоруського часів [Отчет..., 1989, с. 23–25]. У с. Забужжя вивчали поселення ранньозалізного часу [Чайка, Довгань, 1992, с. 43].

У 1984 р. масштабні дослідження провели на території Сокальського району. Розкопки здійснено на двох поселеннях поблизу м. Великі Мости, де досліджено залишки двох напівзаглиблених жител та господарських ям культури лійчастого посуду. Роботи здійснювалися також на поселенні культури лійчастого посуду поблизу Домашева, де виявлено господарську яму, а також поблизу Острова на поселенні ранньозалізного то часу, де вивчено рештки двох заглиблених жител [Пелещин, Чайка, 1986, с. 289–290]. Деяко менші дослідження здійснені раніше, у 1981 р., на давньоруському поселенні поблизу Городища. На ньому зафіксовано лише зруйнований культурний шар [Чайка, 1982, с. 330].

У Побужжі вагомими результати досягнуті під час досліджень на території Кам'яно-Бузького району Львівської області. У 1981 р. роботи здійснені на селищі поблизу Тишиці, де виявлено напівземлянку слов'янського час VIII–IX ст. [Чайка, 1982, с. 330]. Вагомим відкриттям був могильник висоцької культури у с. Деревляни. Однак, він був сильно зруйнований, внаслідок чого не вдалося зафіксувати поховання. Дослідник припустив, що могильник був тілопальний. На ньому виявлено значний керамічний матеріал, культові фігурки [Чайка, Довгань, 1992, с. 43–46].

Могильник культури шнурової кераміки бронзового часу та синхронне поселення досліджувала експедиція Львівського університету у 1989 р. поблизу с. Лотатники Стрийського району Львівської області. Дослідження проведено на одному із трьох збережених курганів, в якому зафіксовано фрагменти ліпного посуду. На поселенні, що знаходилося на території села, у зонах зафіксовано одночасовий із курганами ліпний посуд [Отчет..., 1989, с. 26–28].

Обстеження та невеликі розкопки проводилися на комплексі різночасових пам'яток Гринчуки I–III у Жовківському районі 1987 р. Виявлені археологічні матеріали відповідали епохам мезоліту, культурам лійчастого посуду, шнурової

кераміки, комарівській, черепино-лагодівській групі ранньозалізного часу. З індивідуальних знахідок увагу привертають два бронзові персні, датування яких дещо “розмите” [Чайка, Довгань, 1992, с. 40–42; Отчет..., 1987, с. 10–16].

У цьому ж році проведено невеликі розкопки на пам’ятці поблизу хут. Біси (с. Добросин Жовківського району). Досліджено два напівземлянкових житла та 14 господарських ям черепино-лагодівської групи ранньозалізного часу. Також дослідження у 1988 р. проводилися на скупченні пам’яток Любеля I–IV Жовківського району. Виявлені залишки жител та рухомий матеріал належали до кількох культурних горизонтів – культури лійчастого посуду, шнурової кераміки, комарівської культури [Чайка, Довгань, 1992, с. 42]. Могильник культури шнурової кераміки та поселення ранньозалізного часу Р. Чайка досліджував у 1990 р. поблизу с. Мокротин Жовківського району [Чайка, 2004, с. 32].

Починаючи з 1987 р. особливий інтерес для Р. Чайки становили залишки літописного міста Щекотина поблизу с. Глинське Жовківського району Львівської області, де проведено уточнення топографії городища, закладено кілька шурфів та здійснено перетин валу у двох місцях [Чайка, Довгань, 1992, с. 40–43; Отчет..., 1987, с. 18–21]. Наступний етап дослідження розпочався у 1998 р. і тривав до 2000 р. Остання експедиція проведена у 2002 р. На городищі здійснено розкопки оборонних укріплень, виявлено житла з глинобитними печами, господарські споруди, велику кількість рухомого матеріалу (кераміка, залізні вироби, пряслиця, ливарні матриці). Поряд виявлено та розпочато дослідження на одночасовому інгумаційному могильнику, на якому відкрито більше десятка поховань [Чайка, 1998, с. 152–153; 2001, с. 234–235; 2003; Чайка, Милян, 2003, с. 185–186].

Експедицією Львівського університету під керівництвом Р. Чайки у 2001 р. здійснено розкопки середмістя Жовкви та території замку Яна III Собеського. На території міста локалізовано та відкрито залишки давніх оборонних валів, зафіксовано їхні конструктивні особливості, стан збереження. Роботами на території замку зафіксовано сліди давнього облаштування внутрішнього простору, а біля однієї із веж досліджено фундаменти та рештки бастіону. Окрім того здійснено дослідження на території давнього селища Винники, з якого починалося місто і яке зараз входить до його складу [Милян, Чайка, 2002, с. 236–238; Чайка, Милян, 2002, с. 253–254].

В останні роки активної дослідницької діяльності у 2002 р. Р. Чайка провів експедицію у с. Нова Скварява Жовківського району Львівської області. Її результатом стало виявлення п’яти нових різночасових поселень, а також проведення розкопок на території самого села. Внаслідок цього відкрито залишки заглибленого житла та гончарний горн руського часу XI–XIII ст. [Чайка, 2007, с. 194–199].

Загалом, дослідницька діяльність Р. Чайки відображена, окрім щорічних наукових та госпдоговірних звітів, у одній монографії, одному науково-популярному виданні, 113 наукових статтях у спеціалізованих збірниках. Вагомий доробок вченого й у популяризації археологічної спадщини Прикарпаття та Волині. Р. Чайка був автором численних, більш як чотирьох десятків, публікацій у регіональній пресі та виданнях. За ці роки результатами своїх досліджень пам'яток руського часу на Волині та Прикарпатті він поділився на низці конференцій у Львові, Києві, Луцьку, Галичі, Холмі, Кросно.

Багаторічна експедиційна діяльність Р. Чайки, як і решти археологів Університету, знайшла своє відображення в експозиції та фондах Археологічного музею. Історія музею бере свій початок з 1880 р. За час свого існування він зазнав різноманітних змін – реорганізацій, закриття, відновлення. Знову його відкрили 1967 р., першим керівником тоді призначено В. Зварича. З 1972 по 2005 рр. його беззмінним завідувачем був Р. Чайка. За цей час музей став закладом, на основі якого здійснювалася педагогічна та дослідна робота. В його стінах проводилися лекційні та семінарські заняття із студентами, відбувалися урочисті заходи, привітання делегацій. Окрім цього, проводилася активна експозиційно-виставкова робота.

Варто відзначити активну роботу над створенням та розвитком експозиції музею. Формування фондів відбувалося за рахунок експедицій університету і на сьогодні вони налічують кілька десятків тисяч одиниць. Для ефективнішої роботи музею у 1975 р. створено музейну раду, секретарем якої був Р. Чайка. Завдяки його старанням у 1991–1992 рр. відбулася реорганізація експозиції, в основу якої закладено хронологічний розвиток практично всієї території України. Це демонстрували археологічні матеріали від доби раннього палеоліту і до давньоруського часу.

Як людина діяльної вдачі, Р. Чайка присвятив себе також й активним краєзнавчим дослідженням. Він приймав участь у польовій та дослідницькій частині українсько-польського проекту з вивчення культури пограниччя. Джерелом для роботи було обрано давні кладовища по обох сторонах кордону, на яких вивчалися давні інскрипції (надмогильні надписи). Робота проводилася під керівництвом професора Жешувської педагогічної школи Лєслава Моравецького. Результатом цієї праці стало видання багатотомної монографії, перший том (до підготовки котрого якнайактивніше доклався Р. Чайка) якої побачив світ у 1999 р. [Inscriptiones funebres in confinio..., 1999].

За час участі у цьому проекті йому вдалося об'їхати значну територію вздовж обох боків кордону. Починаючи із 1993 і по 2003 рр. він керував польовими експедиціями на території Мостиського, Яворівського, Городоцького, Самбірського, Старосамбірського, Буського, Бродівського

12 ISSN 2078–6093. Археологічні дослідження Львівського університету. 2013. Випуск 17 районів Львівської області, а також прийняв участь в аналогічних експедиціях на території Підкарпатського воєводства у Польщі.

Роман Чайка впродовж всього свого життя залишався активним дослідником та вмілим організатором, його підтримку відчували багато колег, користувався заслуженою повагою у студентів. Важка хвороба обірвала його життєвий і творчий шлях 26 квітня 2005 року.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.

1. Зварич В. В., Чайка Р. М. Разведки на Западной Волыни // АО 1973 года. – М., 1974. – С. 277–278.
2. Зварич В. В., Пелецишин Н. А., Чайка Р. М. Разведки на Волыни // АО 1976 года. — М., 1977. – С. 297–298.
3. Касюхнич В. Двадцять років у пошуках скарбів давньої історії // АДЛУ. – 2005. – Вип. 8. – С. 214–220.
4. Мезенцева Г. Дослідники археології України. – Чернігів, 1997.
5. Милян Т., Чайка Р. Результати археологічних досліджень на місці ранньосередньовічного міста в Жовкві Львівської області // Сучасні проблеми археології. – К., 2002. – Вип. 1. – С. 236–238.
6. Отчет о выполнении хоздоговорной темы Тд 43–87 “Изучение археологических памятников Львовщины в зоне мелиоративных работ Львовского облводхоза” (заключительный отчет) в 1987 г. // Архів ЛНУ імені Івана Франка. – С. 10–16.
7. Отчет о выполнении хоздоговорной темы Тд 55–89 “Изучение археологических памятников Львовщины в зоне мелиоративных работ Львовского облводхоза” (заключительный отчет) в 1989 г. // Архів ЛНУ імені Івана Франка. – С. 23–25.
8. Пелецишин Н. А., Чайка Р. М. Раскопки летописного Плеснеска // АО 1980 года. – М., 1981. – С. 299–300.
9. Пелецишин Н. А., Чайка Р. М. Работы в Западном Побужье // АО 1984 года. – М., 1986. – С. 289–290.
10. Пелецишин Н. А., Чайка Р. М. Работы Львовского университета // АО 1986 года. – М., 1987. – С. 345–346.
11. Погоральський Я. Пам’ятки доби Київської Русі у дослідженнях археологів Львівського університету // АДЛУ. – 2005. – Вип. 8. – С. 133–150.
12. Ситник О. Постаті археології львівського університету у фокусі столітньої історії // АДЛУ. – 2005. – Вип. 8. – С. 11–45.
13. Чайка Р. Обследование древнерусских памятников на Волыни // АО 1972 года. – М., 1973. – С. 346–347.
14. Чайка Р. Раскопки славянского поселения на Горыни // АО 1976 года. – М., 1977. – С. 386.
15. Чайка Р. Работы у с. Литовеж на Буге // АО 1979 года. – М., 1980. – С. 349–350.
16. Чайка Р. Исследование древнерусских памятников на Буге // АО 1981 года. – М., 1982. – С. 330.
17. Чайка Р. Літописне городище Всеволож на Західному Бuzі // Археологічні дослідження на Львівщині у 1995 р. – Львів, 1996. – С. 75–77.

18. Чайка Р. Розкопки літописного городища Щекотин // Археологічні дослідження в Україні. – К., 1998. – С. 152–153.
19. Чайка Р. Дослідження літописного городища Всеволож // Львівський археологічний вісник. – Львів, 1999. – Вип. 1. – С. 87–90.
20. Чайка Р. З історії досліджень городища Литовеж // Галицько-Волинська держава: матеріали і дослідження. – Львів, 1999а. – С. 63–67.
21. Чайка Р. М. // Історичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка (1940–2000). Ювілейна книга / Упорядники О. Вінниченко, О. Целуйко. – Львів, 2000. – С. 169–170.
22. Чайка Р. Дослідження дитинця та посаду літописного городища Щекотин // Археологічні відкриття в Україні 1999–2000 рр. – К., 2001. – С. 234–235.
23. Чайка Р. Княже місто Щекотин. – Львів, 2003. – 16 с.
24. Чайка Р. М. Бібліографічний покажчик / Упорядники П. Довгань, Н. Стеблій. – Львів, 2004. – 40 с.
25. Чайка Р. Новий гончарний комплекс із Розточчя // АДЛУ. – 2007. – Вип. 10. – С. 194–199.
26. Чайка Р. Давньоруське городище Листвин і його околиці у X–XI ст. / Упорядник Т. Мільян. – Львів, 2009. – 214 с.
27. Чайка Р., Зварич В. Работы Волыньско-Днестровской экспедиции // АО 1978 года. – М., 1979. – С. 418–419.
28. Чайка Р., Довгань П. Археологічні дослідження в зонах меліорації Малого Полісся і Прикарпаття // Вісник Львівського університету. Серія історична: 3 історії стародавності і середньовіччя. – 1992. – Вип. 27. – С. 46–49.
29. Чайка Р., Мільян Т. Археологічні дослідження м. Жовкви Львівської області // Археологічні відкриття в Україні 2000–2001 років. – К., 2002. – С. 253–254.
30. Чайка Р., Мільян Т. Дослідження могильника літописного Щекотина в 2002 р. // Археологічні відкриття в Україні 2001–2002 років. – К., 2003. – Вип. 5. – С. 185–186.
31. Inscriptiones funebres in confinio Poloniae et Ucrainae repertae. Inskrypcje nagrobne pogranicza polsko-ukraińskiego. Надмогильні пам'ятники польсько-українського пограниччя / Pod red. Lesława Morawieckiego. – Rzeszów, 1999. – Vol. 1: Gmina Krempna. – 99 s.

Стаття: надійшла до редакції 28.09.2013
прийнята до друку 10.10.2013

ROMAN CHAYKA – ARCHAEOLOGISTS, MUSEUM STAFF, ETHNOGRAPHER

Taras MYLIAN

Institute of Archaeology of National Academy of Sciences of Ukraine,

Scientific Research Centre “Rescue archaeological service”,

24, Vynnychenko str., Lviv, 79008, Ukraine

e-mail: mylian@ukr.net

Long activities of the Archaeological Museum of Ivan Franko National University of Lviv connected with the name of Roman Chayka, who headed it almost immediately after its

resumption. The focus of his research, as an archaeologist of Slavic, was devoted to the study of the old settlements in Volyn and Small Polissia. During fifteen years, researcher studied the Old Rus hillfort near Lystvyn in Rivne region. Citadel (dytynets) and suburb, as well as adjacent barrow cemetery were fully investigated. The last years of his life he devoted to the study of Shchekotyń, an annalistic city, the remnants of which are located near the village Hlynsk in the Lviv region. The results of the researches and University's expeditions are exhibited in the Archaeological Museum. Over the years R. Chayka has virtually reflect the development of Ukrainian lands in the windows of the museum and popularized ancient history among the students.

Keywords: Roman Chayka, University of Lviv, Archaeological Museum, Lystvyn, hillfort, Shchekotyń, burial.

РОМАН ЧАЙКА – АРХЕОЛОГ, МУЗЕЙЩИК, КРАЕВЕД

Тарас МЫЛЯН

Научно-исследовательский центр “Спасательная археологическая служба”

*Института археологии НАН Украины,
ул. Винниченко, 24, Львов, 79008, Украина,
e-mail: mylian@ukr.net*

Многолетняя деятельность Археологического музея Львовского национального университета имени Ивана Франко связана с именем Романа Чайки, который он возглавил фактически сразу после его возрождения. Главное внимание в своих исследованиях, как археолог-славист, он сосредоточил на изучении древнерусских городищ Волыни и Малого Полесья. На протяжении 15 лет ученый работал на городище возле Листвина на Ровенщине, где полностью исследовал детинец и посад, а также синхронный могильник. Последние годы своей жизни Р. Чайка посвятил изучению летописного города Щекотин, остатки которого находятся у с. Глинск Львовской области.

Результаты собственных исследований, а также итоги работ университетских экспедиций, представлены в экспозиции и фондах Археологического музея. За годы руководства музеем Р. Чайке удалось практически отобразить развитие украинских земель на витринах музея, проводить популяризацию древней истории среди студентов.

Ключевые слова: Роман Чайка, Львовский университет, Археологический музей, Листвин, городище, Щекотин, могильник.

Фото 1. Роман Михайлович Чайка (1943–2005).
с. Зимно Волинської області, 1989 р. Фото П. Довганя.

Фото 2. Експедиційне бездоріжжя. Голишів Волинської області, 1973 р. Роман Чайка – крайній праворуч.

Жартівливий підпис на звороті фото: “Маршрутні розвідки експедиції не завжди співпадають із сучасними дорогами з твердим покриттям. Машина на повітряній подушці – ось що збільшить можливості археологічних розвідок”.

Фото 3. Листвин. Розкопки на дитинці. 1991 р. У центрі – Роман Чайка, крайній праворуч – Тарас Милян.

Фото 4. Листвин. 1991 р. Розкопки на дитинці. Роман Чайка (другий справа), Володимир Касюхнич (третій справа), Микола Пелецишин (крайній зліва).

Фото 5. Листвин. 1991 р. Розкопки на дитинці. Зліва направо: Роман Чайка, Петро Довгань.

Фото 6. Листвин. Розкопки житла. Зліва направо: Володимир Касюхнич, Микола Пелецишин, Микола Рожик, Роман Чайка.

Фото 7. Листвин. 1991 р. Роман Чайка розповідає студентам про знахідку.

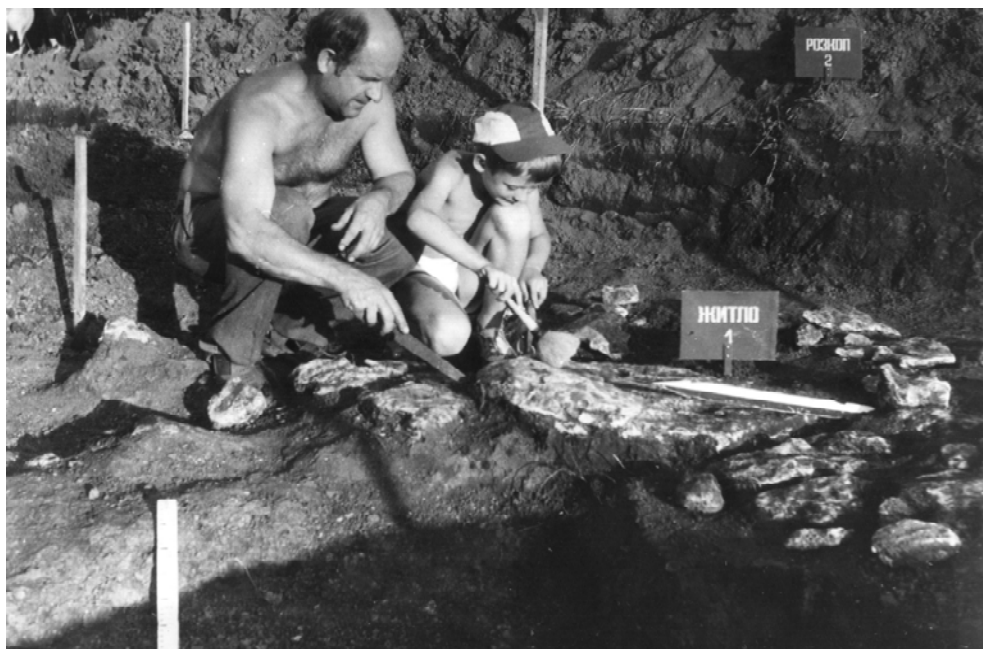

Фото 8. Листвин. Роман Чайка зі сином Андрієм.

Фото 9. Листвин. Роман Чайка (другий ліворуч) серед друзів – місцевих мешканців. Завершення сезону на базі експедиції – обійсті родини Ковальчуків.

Фото 10. Роман Чайка на розкопі.

Фото 11. Жорнів. Роман Чайка оглядає ювелірні вироби з Жорнівського скарбу.

Фото 12. Зимно Волинської області. 1989 р. Петро Довгань і Роман Чайка.

Фото 13. З друзями і колегами на Яворівщині. Василь Рудий, Микола Пелецишин, Роман Чайка, Володимир Касюхнич.

Фото 14. З друзями і колегами. Київ, 1984 р. Микола Пелещишин, Денис Козак, Володимир Баран, Роман Чайка.

Фото 15. Під час роботи над монографією про Листвинське городище. 2003 р. Петро Довгань і Роман Чайка.